

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
pol leta	3 " 30 "
četrt leta	1 " 70 "
mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 60 kr.
pol leta	3 " 80 "
četrt leta	2 " — "
mesec	— " 70 "

SLOVENEČ.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

St. 55.

V Celovcu v sredo 11. julija 1866.

Tečaj II.

Ali je Avstrija res zgubljena?

Kedar velik ogenj vasi in mesta požge in v razvaline razsuje; — kedar debela toča njive in nograđe pobije in vso žetev pokonča; — kedar huda bolezen po dolinah razsaja in černo zemljo gnoji: tedaj se ni čuditi, da ljudje sklepajo in zdičujejo, kaj bo kej? Ravno tako stoji zdaj na razvalinah svojega upanja cela Avstrija, pa vsa solzna in pobita vpraša, kaj bo kej? Nočemo praviti, kako si ljudje odgovarjajo na to vprašanje, — le to moramo povedati, da nekteri za živo resnico že terdijo: Avstrija je zgubljena!

Naša misel pa je ta le. Zgodilo se bo, kar je „Slovenec“ prav po preroško pisal 23. maja t. l. V številu 41 je rekel „Slovenec“: „Veliko najboljših avstrijskih domorodcev je te misli, naj se Beneško prepusti Talijanom pod pogodbami, ki niso Avstriji na nobeno sramoto, timveč jej kažejo koristi in dobička“. To se je zgodilo; že nam je oznanjal telegram, da je presvitli naš cesar odstopil Benecijo francoskemu cesarju Napoleonu. Ali je mar zavoljo tega Avstrija že zgubljena? Kaj pa še; cesarska krona je malo obledela in zgubila en kamen iz svojega obroča, avstrijski narodi pa si bojo opomogli, velika butara se jim je odvalila z njihovih ram in ne bode jim več treba, toliko denarjev dajati in toliko kervi prelijati. Škoda je le samo ta, da Benecije nismo oddali, ko so nam Talijani za njo ponujali 8—900 milijonov. Bog ve, koliko da zdaj dobomo za njo. Naj pa tudi ne dobomo beliča, — Avstrija še ni zgubljena.

Tako je pisal „Slovenec“ zastran Italije; pogledjmo, kaj je rekel zastran Pruske? Tu beremo to le: „Avstrija naj polabske vojvodine (Šlesvik-Holštín), ktere so nam tako predalječ od rok, prepusti Pruskej proti temu, da dobomo kako drugo deželo, postavimo Sileško in da majhine nemške dežele ostanejo tudi zanaprej samostojne, kakor so bile dozdej, da jih torej Bismark ne sme pogoltniti in spraviti pod Pruski klobuk“. Tudi tukaj pravimo: Škoda, da Avstrija v to ni privolila pred vojsko. Pruska je menda bila rade volje storiti vse to. Zdaj — ko nas je Pruska tako hitro in tako do tal podjala — zdaj bodo se ve da strune vse drugači pele; vzela si bode Pruska vse, kolikor bode le mogla, odstopiti pa nam ne bode hotla ne pedi zemlje.

Naša misel pri tej zadevi je ta le: Ako si Pruska prisvoji Šlesvik-Holštín in nekatere severne dežele nemške zveze, naj jih ima, ako ravno ne odstopi Avstriji ničesar. Ali je mar zavoljo tega Avstrija že zgubljena? Kaj pa še! Tiste sanjarije od zlate nemške krone, ktere so Avstriji že toliko in tolikokrat in tudi ravno zdaj toliko nesreče, sramote in zgube nakopale, tiste sanjarije bojo — ako Bog hoče! — vsaj enkrat zginile in Avstrija ne bo, — kar v resnici tudi ni — prva nemška država, timveč bo, — kar v resnici tudi je — država velika in močna, v kateri prebiva mnogo ljudi razne kervi in raznih jezikov, katerim pa je Avstrija vsem pristna mati, mati vsem narodom pravična in dobra. In ravno to bode za Avstrijo prava in velika sreča! Ako se postavi Avstrija na samo-

svoje noge, ako pomoči in podpore išče pri svojih narodih, tedaj priplava izza jutrovihi gor za Avstrijo velika čudna zvezda nove slave in veljave. Da bi le spoznali, kako čudno Bog nad nami vodi posamne ljudi pa tudi cele države in narode, da jih morebiti včasih tudi po križevem potu pripelje in postavi na ravno tisto mesto, kamor slišijo. Avstrija svojega poklica nima proti večeru, ima ga proti jutru, in tje naj bode zanaprej naša glava, naše serce obrnjeno, — tam na jutrovem, tam na Balkanu je za Avstrijo še veliko dela pa tudi veliko dobička in slave! Velika nesreča in velika sramota nas je zadela, pa Avstrija še ni zgubljena!

Kaj pa potem, ako Italija in Pruska s tem niste zadovoljni, kar smo mi zgoraj popisali? Da bode Italija zadovoljna, za to bode že gospod Napoleon skerbil. Pa tudi Pruska si bode dobro premislila, preden da razžali Napoleona. Ako pa tirja Pruska le eno ped naše avstrijske zemlje na Českem ali Šleskem, — ali pa če stvari iz vseh nemških dežel veliko Prusko cesarevino: potem pa Avstrija vstani in zgrabi na novo za meč in ne miruj, dokler da Pruska ni premagana in ponižana: tudi tedaj Avstrija ni zgubljena!

Avstrija bi bila v nevarnosti le tedaj, ako tisti, ki imajo oblast v rokah, glavo in serce zgubijo in se Prusom podajo; — ali pa ako se visoka vlada temu ali unemu narodu v roke verže, vse druge pa na stran stavlja; — ali pa ako v znotranjih zadevah vse pri starem ostane, ako se delajo lepe zlate obljube in besede, vse pa le gre polževo pot!

Besednik.

Listi iz bele Ljubljane.

L

(Predstavljanje, Mi in Jaz, „Laibacher Turnverein“, ranjeni in „Južni Sokol“, v štant vzeti patriotizem, Slovekoljubnost, črno-rudečo-zlate kokarde in petelinova peresa.)

Navada je pri omikanih ljudéh, ktere je dandanašnja civilizacija le količkaj obilzala, da se predstavljajo v kako društvo vpeljeni gostje. In kaj so čitatelji „Slovenca“ družega, kakor velika družba pravih rodoljubov, kteri ne le s prazno besedo, ampak tudi z „mošnjico“ podpirajo domače naprave? Spodobno je tedaj, da se „besedničar“, ali kakor bi jo prav nobel po francosko odrezal, „feuilletonist“ Slovenčev predstavljaja sam čestitim čitateljem, ter jim na kratko razloži svoj namen. Po navadi se besedničarji čutijo kaj „velike in imenitne gospode“, ker skoraj vsakteri govori le „Mi“, in le redki so tisti, kteri bi bili zadovoljni z bolj pohlevnim „Jaz“, akoravno včasih trobijo take misli, da bi prav lahko smeli reči „jaz“, ker težko bi bilo zanje najti podpornikov. Slovenčev besedničar ima pa namen vedno le govoriti o tacihi stvaréh, ktere so sploh zanimive in ne bode nikakor le samo svoje

lastno prepričanje izraževal, temuče se vedno opiral na glas občinstva. Zatorej se tudi on pridružuje „velikim in imenitnim gospodom“, kteri pod črto razkladajo svojo modrost, včasih pa tudi kaj družega in se bode poprijel besede „Mi“ s tem večo pravico, ker mu bode, kakor je že rekel, vedno vodilo „vox populi“. Odpadla je tedaj tesna obleka besedice „jaz“ in v široki hali obsežnega „Mi“ stoji pred teboj, dragi čitatelj in draga čitateljica, besedničar, kteri Te bode vodil okoli po belej Ljubljani in Ti kazal razne obraze iz socijalnega življenja slovenske metropole.

Namestu pa, da bi začeli tam, kjer se pričinja vsaka stvar, namreč pri začetku, silijo nas žalostne okoliščine sedanjega časa, da sežemo naravnost v sredo, in popisati Vam hočemo dogodbe zadnjih dni. — Prežalostne novice se severnega bojišča zadele so nas vse kakor strela z jasnega, strmé stojimo pred grozno dogodbo, ktera je zadela našo prekrasno armado, našo skupno domovino Avstrijo. Upajmo, da zguba ni tako strahovita, kakor se nam kaže prvi trenutek, in ne pustimo si se vpasti srca. Občna, splošna je žalost in osupnjenost nad to žalostno novico, akoravno se še zdaj hoče patriotizem vagati po narodnostih in po družbah, kar nam kaže najboljše sledeča dogodba. Ni nam treba praviti dosti družega in rabiti mnogo besed, — priobčiti hočemo le odgovor Sokolovega odbora Nj. eksc. deželnemu glavarju baronu Bachu. Glasi se takole:

„Vaša ekscelencija!“

Društvo „Laibacher Turnverein“ je ponudilo čestitemu odboru milosrčnih gospá svojo pomoč pri sprejemanju in prvi postrežbi prihajajočih ranjenih, in ta hvalevredna ponudba sprejela se je s pristojno zahvalo. Telo-vadsko društvo „Južni Sokol“ ni moglo tedaj se ponujati za ravno to ali pa enako pomoč, tem manj ne, ker se je bilo bati, da bi se mu očitalo, da se hoče vriniti k žlahtnemu in zaslužnemu delu, kterege so prevzeli že drugi, samo za to, da bi ž njimi delil slavo. Ker je pa že zdaj število vlakov z ranjenimi veliko in se jih je za prihodnje še več nadjati in ker se je že tudi od več strani slišalo, da bi člani „Laibacher Turnvereina“ ne utegnili zadostovati za dalj časa, izrekel je podpisani odbor Vašej ekscelenciji po svojem prvomestniku, da je pripravljen pomagati pri postrežbi ranjenih, ako je to želja društva milosrčnih gospá. Vaša ekscelencija ste zavrnilo to ponudbo na prvomestnika „Laibacher Turnvereina“ dr. vitez Stöckl-na, ter blagovolili izreči svoje začudenje, da se Sokol ni že poprej udeležil tega opravila. Odbor južnega Sokola, kterege je podpisani prvomestnik koj sklical, sklenil je po smislu Vaše ekscelencije enoglasno „Laibacher Turnverein-u“ ponuditi: Naj se sprejemljevanje in postrežba ranjenih na kolodvoru razdeli med obe telovadski društvi tako, da bi se vrstili teden za tednom, ter da je južni Sokol pripravljen prevzeti teden od 8. t. m. zjutraj do 14. zvečer.

Avstrija, vstani iz svojega spanja, prenovi se v resnično ustavno in svobodno državo, daj vsem narodom enake pravice, — po tem pa pokliči svoje narode, daj jim orožje v roke in videla boš Avstrija, da si še močnejša in terdna, slavna in nepremagljiva. In gotovo pride še čas, ko bojo ravno Čehi, po katerih deželi Prusi razsajajo in divjajo, ravno Čehi bojo Prusom najpervi vračali: Avstrija še ni zgubljena — le Avstrija nova se rodi, porod je težek in nevaren; ko pa to mine, bode življenje njeno srečno in slavno!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovea. (Sreča v nesreči; bolniki; plan. lovci; konec šol). Tudi med nami je dosti takih, ki so vso srečo in slavo za Avstrijo pričakovali iz Nemčije; kar je 14. junija nemška zveza sklenila, da pomaga Avstriji, bilo je vse židane volje; kajti vsi Prusi in Talijani so pobiti do egelega! Avstrija pa kervavi na dveh straneh, nemških pomagavcev le ni; le nekaj Saksoncev je prišlo pomagat, pa še ti so se menda le Prusov zbal in jo potegnili na avstrijsko zemljo. Ta sicer stara, nekterim zarujevalim Nemcem pa vendar še nova skušnja zmordila je že precej ljudi in vse vpije: Pustimo nemčijo, ki je to vojsko sprožila vendar nas pa pustila brez vse pomoči; — ta nauk je sreča v nesreči! — 9. jun. je prišlo spet 230 vojakov v Celovec, ki so večidel bolni za merzlico. Največ med njimi jih je Hervatov in Serbov, ki so si v terdnjavah nalezli svojo bolezen. Pa skorej bojo spet ozdraveli in stopili v veliko rajdo slovanskih vojakov, ki prelijaajo največ drage kervi za mило domovino. Da bi jim domovina le tuda, bila hvaležna in jim dala ravno tiste pravice, ki jih uživajo drugi avstrijski narodi! Zaupajmo, — saj je vsem narodom svitli cesar zaterdil enake pravice. — Nekteri planinski lovci že v novejši svoji opravi hodijo po mestu, — nova uniforma se jim kaj lepo podaja in marsikteri se v njej vidi ves nov in drug človek. Namenjeni so bili za južno armado, zdaj pa pojdejo proti Dunaju pomagat Pruse zagnati iz naših dežel. Bog daj srečo! — V barakah ali kolibah se bolnikom veliko

bolj dopada, kakor po izbah in bolniki se tudi veliko hitrej zdravijo in rane prej celijo. Prišlo je k nam šest usmiljenih sester, ki zraven naših gospá in gospodičin kaj ljubeznjivo strežejo bolnikom. — Šolsko leto se konča v glavnej šoli 12. julija, na realki 11. j., za gimnazijo pa 12. julija. Govori se, da se bojo šolski prostori porabili za tako imenovano „Monturskommission“, to je za tisto oblastnijo, ki oskerbljuje armadi potrebno obleko in drugo opravo.

Celovška okolica. (Prememba; — družba sv. Mohora; — šole). Naš mnogozasluženi prošt in dekan preč. gosp. Pečnik Šimen so težko butaro dekanjsko odložili. Stari in bolehn, kakor so, ne morejo več splovnati mnogoverstnih dolžnosti zvestega dekana, kakor so bili že od nekdaj navajeni. Na njih mesto so premilostl. knežof začasnega dekana in šolskega ogleda postavili gospoda župnika v Otmanjah. G. Kuhar Jakob je pravi mož za to in mislimo, da se tudi mi Slovenci po pravici veselimo, da pride dekanija in šola v take roke. Gotovo bode novi dekan razpošiljal po dekaniji povabilne liste, ki jih vsako leto razpošilja družba sv. Mohora. Tinska dekanija — tako obširna in skorej čisto slovenska — šteje pičlo pičlo družnikov sv. Mohora. Skorej se bode to zasukalo na bolje. — Tudi šole se bodo postavno in pametno uravnale: Za slovenske otroke slovenske šole, to smo slišali g. novega dekana večkrat terditi. Otmanje so zdaj slovensko-nemška fara in ni še 30 let, kar so bile čisto slovenske. Zdaj pa imajo terdo nemškega kaplana in terdo nemškega učenika! Vemo, da gosp. Kuhar za to kaj ne more, pa dobil bode skorej priložnosti, da pokaže svoje misli in serce. Napravili so v Šent-Martinu in v Šent-Jakobu poleg ceste bogati grajščaki nove šole, pa Nemci tiščijo na nemško plat, in slovenski kmetje jim pomagajo, — ljudje menda hočejo na vsako vižo nemško šolo. V Šent-Jakobu je učenik terd Slovenec iz Kranjskega doma, in je bil tudi poprej pameten Slovenec. Pa hodi v Čanjiče popraševati učenika, kako bi črez noč vso šolo ponemčil. Gosp. učenik Lah v Čanjičah, ki je za časov g. Rudmaša bil prenapet Slovenec, je zdaj hud nasprotnik in je v malo letih Čanjiško šolo čisto ponemčil. Tega veteranjaka hodi g. učenik v Št. Jakobu popraševati! Komaj ga je g. župnik Serčnik toliko navil, da

mora učence vsaj brati tudi slovenski učiti. V št. Martinu pa menda zastran jezika ravno pravda teče. Tu ima g. Kuhar lepo in prvo priložnost pokazati, da je mož postave, mož bistre pameti in mož rodoljubnega serca. Zanašamo se, da bojo tudi Timenčani imeli toliko pameti, da bojo spoznali, da se mora slovenski otrok najpred po slovenski podučevati in po tem se še le pridene nauk v nemškem jeziku. To bojo gotovo tudi nemški grajščaki spoznali in ne bojo pozabili, da ni lepo, ako hoče ptujec zaukazovati domačim ljudem!

Iz Šoštanj. (Domoljubni darovi in pravo domoljubje.) Kako darežljivi da so šoštanski farmani, naznanjal sem v poslednjem pismu. Nabrala se je lepa reč denarjev in vseverstne robe za naše ranjene in bolne vojake. Ravno tako veseli glasovi se pa slišijo iz sosednjih župnij. Tako so poslali č. g. župnik Šent-Janški veliko pukanja ali cufanja, kterega so njih šolarji in šolarice napravile. Č. g. župnik Šent-Ijski so v cerkvi oznanili prostovoljno darovanje, in nabralo se je okoli 20 gl. Tako se kaže pravo domoljubje, — prava ljubezen je delavna! Naj bi se nekteri naših bogatincev ne bahali s svojim slovenskim rodoljubjem, ako niso tudi volje kaj darovati za narodne naše potrebe. Gotovo ima zdaj ravno naše dni vsak količjak omikan rodoljub si naročen kak časniki, po kterem zve, kako se suče vojska naša na Laškem in Češkem. Pa ktere časnike si zbirajo tudi naši rodoljubi? Nemške in spet le nemške, za nje imajo goldinarje — za naše domače pa nimajo beliča! In vendar so naši časniki ravno tako dobri in toliko vredni, kakor pa tuji. Kdaj se bode vsaj enkrat tudi to obernilo na bolje!? Gotovo tudi zavoljo tega „Slovenec“ ne more trikrat na teden hoditi na svitlo. Domorodci, tega ste vi krivi! Gospodje hočete brati vvodne članke: „Slovenec“ jih donaja; — hočete brati dopisov in slišati novic iz naših slovenskih dežel: „Slovenec“ jih ima v vsakem listu polno cajnico; — hočete zvedeti kaj iz bojišča prav jederno in resnično: „Slovenec“ v roke vzemite; — hočete slišati, kaj je novega po vesoljnem svetu: „Slovenec“ poprašajte! Naročujte si ga! —

Iz Maloz. (Nasvet). Vsi sorodni življenji se den denešnji družijo, vse hrepeni po zedinjenju, vsaka ptica leti k svojemu jatu

To ponudbo je podpisani prvomestnik ustmeno naznanil dr. vitez Stöckl-nu, in ta jo je tem prijaznejši sprejel, ker je tudi njegova misel, da „Laibacher Turnverein“ ne more zadostovati, ako bi prevažanje ranjenih še dalj časa trajalo. Dr. vitez Stöckl je pa tudi izrekel, da za definitivno pogajanje nima pravice, temuč da se ima držati sklepa odbora „Laibacher Turnvereina“, kterega je tudi na danes zjutraj sklical. Ta odbor pa je ponudbo južnega Sokola zavrzel. To Vašej ekscelenciji na znanje dajemo; blagovolite iz tega posneti, kako opravičena je bila plahota južnega Sokola, da se ni hotel vrvati v opravilo, ktero je že prevzelo drugo društvo.

Društvo „južni Sokol“ gotovo ninič manj lojalno, patriotično in človekoljubno, kakor katerokoli društvo, in to je že večkrat z djanjem dokazalo. Lastne skušnje in skušnje enacih društev v družih krajih *) pa mu nakladajo častno dolžnost, da se udeležuje le takrat, kadar ga pozivljajo kompetentne osebe. Ako se bode poklical k patriotičnim delom, spoznaval bode za svojo sveto dolžnost, da zadosti in se udeležuje radovoljno hitro in kolikor mu bode mogoče.

V Ljubljani 5. julija 1866.

Odbor telovadskega društva „Južni Sokol.“

* Opominjamo na Sokola v Pragi in v Pelznu. Besedničar.

Iz vsega, kar je povedano v tem odgovoru, je jasno, kako je sto rečijo in je govorjenje in vprašanje ljudi, zakaj se Sokol ni udeleževal, tudi rešeno. Čudno, skorej naivno pa se nam zdi, da se žene zaradi tega tak hrup, da se je očitalo Sokolu, da nima nič patriotizma in človekoljubja. Kolikor nam je dozda znano, je samo v Ljubljani se ponudilo društvo „Laibacher-Turnverein“ za to blagodušno delo, ktero naj bi opravljalo celo občinstvo, kakor se to godi v vseh mestih, kamor prihajajo ranjeni. Zakaj bi ravno eno društvo hotlo ves patriotizem v „štant“ vzeti, drugim pa potem očitati? Na Dunaju je kakih pet telovadskih društev in vendar se ne sliši, da bi se bili ravno „turnerji“ lotili prenašanja ranjenih, kterih dohaja na tisoče in tisoče. Ravno taka je po družih velikih mestih. Vsak stori brez krika in vika dobro delo in celo občinstvo rado polajšuje žalostno osodo ranjenih junakov, kteri so prelivali svojo kri za domovino. Brez vseh pasov z napisom „Gut Heil“, brez vseh črnorudečih zlatih kokard in petelinovih peres na klobucih se da opravljati človekoljubno delo! Kdor hoče kaj dobrega storiti, temu ni potreba zraven demonstracij delati, ktere niso pristojne pri tacihih prilikah. Dobro delo ima najlepše povračilo že samo v sebi! Toliko se nam je treba zdelo spregovoriti o tej zadevi, ker mnogo so govorili ljudje, a niso poznali okoliščin, ktere smo morali tedaj razjasniti. Prazno slamo mlatiti je lahko in

tje v en dan brez premislilaga govoriti! Družbeniki Sokola pa vsaj mislijo, da imajo najmanj ravno toliko patriotizma, kakor tako imenovani nemški turnerji. Da so ti odvrgli ponudbo Sokola, o tem si vsakdo, kdor okoliščine le količjak pozna, dela sam svoje študije.

Ne zameri nam, dragi čitatelj, da smo se toliko sukali okoli te stvari, v tem trenutku se nam je ravno to razjasnjenje potrebno zdelo. Drugikrat kaj bolj mikavnega in raznovrstnejšega.

Lomovič.

Slovenščina v mariborski sodnji.

(Konec.)

Zoper g. Dominkuša so pa še bolj ostro ravnali. Mariborska sodnija je mislila, da je g. Dominkuš proti postavam delal s tem, kar sem gori o dveh tožbah pripovedoval. Ker pa ima samo viša sodnija pravico, advokate kaznovati, ki proti postavam delajo, dopisala je mariborska sodnija svoje mnenje o tej reči slavni c. kr. viši deželni nadsodnji. Ta je odločila, naj se g. Dominkuš izpraša, zavolj česa je tako postopal, kakor sem rekel, in naj se opraviči. Ko se je ta naloga više sodnije izvrševala, zagovarjal se je g. dr. Dominkuš s krepko besedo. Rekel je namreč, da ni nič drugega storil, kot kar

ali gnezdu; to se kaže v državnem, to se vidi v vednostnem življenji. Isto tako je treba nam Slovencev sloge v političnem oziru, sloge v knjižnosti. V slojstvu smo, hvala Bogu in našim modrim učenjakom, dosegli dotle, da imamo vsi Slovenci enak knjižni jezik; tedaj tudi cerkev na Slovenskem bodi složna v svojih svetih opravilih to je: naj imajo vse vladikove naše enako obličnost v jedru in jeziku za vsa opravila, ktera se opravljajo v slovenski besedi. Naš pokojni vladika Slomšek so to preblogo misel poskusili vresničiti. Zatorej so v svoji vladikovini na svetlo dali „Sveto opravilo“, kjer se vse nahaja, kar zadeva očitne molitve, oznanila erkvenih godov ali branje v slovenskem jeziku. Ta knjiga je zelo priljubljena, vendar še ima nekatere maroge, kar je dokazal pretres v „Napreju“; zbog tega se ne more priporočati za občno rabo v sedanji obliki vsem slovenskim vladikovinam, dalje ima tudi vsaka vladikovina navadno kakke posebne molitve ali branja; zato se drznem nasvetovati: „Naj pošljejo vse vladikove, kjer Slovenci bivajo, namreč gorška, ljubljanska, tržaška, poreška, krška, labodska in, ako je mogoče, samboteljska po dva gospoda duhovnika, ki dobro poznata obrede svoje vladikove in slovenski jezik na dogovor v Ljubljano, *) p. meseca avgusta ali septembra, kamor naj bi vsak prinesel seboj knjige, po katerih se je opravljal v njegovi vladikovini, da se po pregledu in vsajemnem porazumljenju doseže edinost in enakost; dokončna vredba naj bi se pa izročila ondi izvoljenemu odboru treh ali petih udov, in potem potrjena od enega ali več vladistev naj bi se natisnila. Ta knjiga bi veljala za vse naše vladikove in za uradni pravilnik, in samo potem bi se smelo upravljati, a po nijednem drugem“. — Tako enakost in edinost nahajamo povsod pri drugih narodih, tedaj tudi mi Slovenci ne vlecimo saksebi. Za Prekmurce, ako ne bi prišel nijen duhovni pastir, oskrbel bi jaz knjige, ktere se pri njih rabijo; samboteljskega vladika bi pa treba bilo naprositi, da bi dovolil, naj se vpelje tak pravilnik za ondotne Slovence. To delo bi vrglo gotov dobiček, kateri bi se lahko prepustil matici, ali pa na kako drugo ob-

čno korist obrnil. Prečestna kn. vl. redništva so lepo prošena ta dobrovoljni nasvet mahoma v misel vzeti ter na dnevni red spraviti, da se prej ko mogoče v djanju izpelje. Vspeh naj se blagovoli razglasiti po slovenskih časnikih ali pa zasebno, kakor se komu zdi koristno.

Raičev Božidar.

Iz Ljubljane. — b. — (Sedanji gimnazijski ravnatelj in pa nekatere pobožne želje visoki vladi na premislek!) Počil je po Ljubljani glas, da gre naš dosedanji gimnazijski ravnatelj v dunajski Theresianum. Bog ga nesi in nam kaj boljšega prinesi — pravimo mi Slovenci. Sedanji vodja, izvrsten učitelj, gotovo ljubljene svojih učencev, bil je v mnogoterih ozirih mož po godu; ali gledal je iz žepa Dežmanu (!), bil je v vreči Vrečku (!) in imel je na povodeci svetnika šolskega (!). Ravnal je gimnazijo v duhu rajnega šlezvik-holštajnskega Šmerlingovišča. Ako bi Belkredi postreči hotel zdaj Slovence, dal bi jim za ravnatelja g. Vavrova; ako pa hoče postreči Nemcem, dal jim bo g. Höniga, ker ta gospod ima še želoda dokaj, da ga bode sadil za prihodnje hraste frankobrodske! Tudi z drugimi gospodi, ki so nam še zmiraj iz „Tagespošte“ in „Triesterce“ dobro v spominu, je naši gimnaziji slabo ustrezno, kakor si zlatega veka slovenskim muzeum ne obetamo z onimi, ki res smolo prodajo po šolskih katedrah. Zatorej čakajmo mirno in poslušajmo, kako da se nam bodo te naše želje izpolnile. Videli bomo potem zopet iz tega, kako stoji naš barometer na Dunaju, in če ga tudi sedanje homatije, v ktere nas je specifično nemška politika v Avstriji zapletla, niso še nič premaknile. —

Ravnokar mi je prišel v roke „Venec“, ki so ga bili splethi gimnazijski učenci ljubljanski g. Nečasaku ob njegovem odhodu. Javaljne, si mislim, bodo mogli tako spričevalo učenci dati dosedanjemu svojemu vodji, ker po Ljubljani gre govorica, da v god sv. Alojzija, učencem priljubljenega zavetnika, popoldne pri gimnazijskih večernicah učenci razun svojih duhovnih niso videli nikogar, tudi g. vodja ne. V spričevalu g. Nečaseka pa pravijo: „Povsod, v šoli in v cerkvi, smo Vas videli vselej v svoji sredi.“ — Ako ravno se ne potezamo za svetopetce in zgoli

za duhovne učitelje, vendar vprašamo: Ako izgledje vlečejo, — kam pa vlečejo taki?! Gospodje! le bolj pošteno in značajno, da izpolnite svojo namembo in se Vam ne bo moglo očitati, da ste bili na kvar mladini in domovini!

V Ljubljani 8. julija. A. B. (Nemški časopisi in njihova spremenljivost, nasledki tacega ravnanja.) Kaj čudno so se zasukali po zadnjih žalostnih prigodbah na severnem bojišču nemški dunajski časniki. Kakor da bi se ne spominjali več, kaj so pisali pred kratkim, sučejo zdaj zopet svoj plašč po vetru in govore vse drugači, kakor poprej. Prepričanja pač ni najti pri vsej centralističnej drhali, danes tako, tutri tako, to je njih geslo. Zraven tega pa še napadajo posebno nas Slované kaj radi, tako da bi človek moral misliti, da med nami se še ne zmeni nobeden zanje. Ali žalibog mnogo jih je še zmiraj, kateri imajo te centralistične liste za preroke in kateri jim tudi večidel vse verjamejo. Slovenskih in Slovanom prijaznih nemških časnikov pa nočejo videti. Ni čuda, da potem ljudje, ki so vse svoje vednosti nasrkali iz kalnih in strupa polnih virov, postanejo protivniki vsakterega narodnega gibanja, ktere ga v svoji enostranski omiki še ne razumejo. Taki ljudje tudi potem, kakor njih učitelji — časopisi — spreminjajo svoje misli kakor kameleon svojo kožo. Tacega filistra slišal si lahko pred kratkim groziti se nad marsiktero stvarjô, ktero danes do nebes vzdiguje; kaj bo jutri o tem govoril, tega še danes sam ne ve. In tako ti listi kvarijo če dalje bolj ljudstvo, ker manjka jim npravnega elementa, manjka jim značajnosti. Zatorej naj bode prva skrb vsacega rodoljuba puliti to ljuliko in sejati dobro seme. Posebno naj bi skrbel vsak da se razširja izvrstna „Zukunft“, ki jedrno in kratko pripoveduje v malem več kot vse čenčarije velikih — pač le na videz — centralističnih listov. Naj razširja vsak rodoljub ta izvrstni časopis, da se nam popolnoma vkorenini in še večji postane.

Iz Loke. 1. julija. XYZ. (Ranjeni; občine; nova čitalnica; verl mož). Tudi našega mesta prebivalci razodevajo svoje sočutje in usmiljeno serce do ranjenih vojakov. Blizo 40 taci revčev bo našlo pri nas stanovanje in postrežbo. Nekteri mestnjani jih bodo v lastne hiše sprejeli,

* Čitalnica bi nam gotovo rada prepustila prostor za shajanje.

mu je pravica velela; povedal je nadalje, koliko zmot že iz lastne skušnje pozna, ktere so se porodile iz tega, da se je nemščina rabila za pravde Slovencev i. t. d.; dokazal je, da res ne more vsak kmet vsake pravdoslovne besede, če ravno slovenske, razumeti, in tako naprej. Zapisnik Dominikušve disciplinarne preiskave se je tudi v Gradcu c. k. deželni nadsodnji poslali.

Nismo dolgo čakali, kar je viša sodnija svoje odloke poslala. — Zastran omenjenih tožeb je odločila, po postavah dneve za razpravo v Mariboru razpisati. — Kar se tiče prošnje, da se vknjiži last na vinograd, odločila je viša sodnija, naj se po postavi reši, ker ukaz od 15. marca 1862 ne govori nič o tem, da bi se moralo v vsakem okraju tamošnje narečje za sodni jezik rabiti.

Vendar je pa viša sodnija tudi g. Dominikušu 50 gld. kazni naložila, in to, kakor v svojih razlogih pravi, zato:

- 1.) ker sam trdi, da je s svojima slovenskima tožbama samo hotel politično-narodna prizadetja sedanjega časa podpirati (česar pa ni trdil!);
- 2.) ker mu niste stranki naložili, slovenski tožbi spisati;
- 3.) ker je rabil besede, ki strankama niso bile umljive;
- 4.) ker se tedaj vidi, da mu je vse eno, ali njegove stranke in nasprotniki razumijo jezik, ktere ga on rabi;
- 5.) ker se je proti tožencema tako obnašal, da je to bila agitacija, ki se ne slaže z duhom ministerskega ukaza;

6.) ker je hotel sodnji ubraniti, da ne bi resnice zvedela, kakor je htela, ko je tožbi rešila;

7.) ker ni sodnji skazal pravega spoštovanja v teh zadevah, ko se je zoper neke sodnike osebno pritožil;

8.) ker vse to pravdosodju škoduje in ga zadržuje.

Zoper ta odlok se je g. Dominikuš se ve da zopet pritožil, in zares izvrstno pritožbo izdelal. Cela reč se je potem preslavni c. k. najviši sodnji na Dunaju predložila. Zanimiva je razsodba našega najvišega sodnega stola, in zanimivi so njeni razlogi, posebno če jih primerjamo razlogom višje sodnije v Gradcu.

Spoznalo se je, in sicer:

- a.) ker razgovor med g. Dominikušem in tožencema še ni bil sprevačanje ali agitacija proti pravosodju, temuč k večemu nekaj, kar ni bilo po redu;
- b.) ker je dosti, da se g. Dominikuš opomni, naj tega drugikrat ne dela, ne pa, da se koj v denarjih kaznuje;
- c.) ker je deloma c. kr. mariborska sodnija sama priliko dala, da se je g. Dominikuš tako obnašal, ko je namreč o tožbah sprva proti postavam odločila, viša sodnija pa te odloke sama spremenila;
- d.) ker tudi dosihmal g. dr. Dominikuš še ni bil nikdar kaznjen zavolj svojih pravosrednih opravil, in zavolj svojega obnašanja: zato se kaznen od 50 gld., ki jo je viša sodnija odločila, opusti, in se g. Dominikuš samo opominja, naj ne po-

zabi v svojih pismih, koliko da velja slovenščina v sodnijah, one zmernosti, ktere je treba za pospeševanje pravosodja.

Od tega časa naprej se je že več slovenskih tožeb in prošenj mariborski sodnji izročilo in vse so bile po postavah rešene pa — z nemškimi odloki.

Ko so novi g. svetovalec deželne sodnije vodstvo mariborske okrajne sodnije prevzeli, dopustili so tudi zopet po postavah, da sva smela jaz in g. dr. Pavlič namesto svojih advokatov sumarne pravde razpravljati, vse eno ali z njima v istem času, ali kadar ne moreta sama priti. —

Menim, da vsi ti dogodki sami za-se govorijo; vendar pa še omenjam, da se slovenski rodoljub iz njih dvoje uči:

- 1.) da slovenščina ne bo dobila širje in večje veljave v sodnijah, dokler je ne tirja vsaka stranka sama, t. j. vsak slovenski kmet, ki tožbo ali prošnjo da sestavljati;
- 2.) da se ni treba nikomur ustrašiti, če se mu zavolj slovenščine kateri gospod ustavlja; da se pravica še najde v Gradcu ali na Dunaji, če ne že doma, in da je tedaj na vsakem mestu potrebno, neprenehoma pri prvih slovenskih prošnjah pravico tirjati, dokler ni iztirjana.

Dr. Srnec.

za nekatere pa bojo posebne prostore najeti z denarnimi doneski, ki iz mesta in njegove okolice v ta namen dotekajo. — Srenjske volitve se bodo pričele kmalu tudi pri nas. Dozdanje manjše srenje so se združile že v obširniše občine, v vsem loškem okraju jih bode 9. Le sposobnih predstojnikov jim bo težko najti, ker imamo tako malo mož od duha omike in svobode prešinjnih!

Naznanil sem bil nedavno, da so idriški rodoljubi sklenili čitalnico si osnovati. Naj mi je dovoljeno temu veselemu sporočilu še neko posebnost dostaviti, ktera mi takrat še ni bila znana. Zvedel sem namreč in iz gotovega vira na lastno uho čul, da biva v idriški dolini nek mož, kateri hoče čitalnici še poseben mecen biti, ter je za njeno ustanovitev zares zdatno podporo obljubil. Menim, da ga ne bom razžalil, ako svetu očitno naznanjam, da ta verli mož je obče znani gospod Franc Močnik nadžupnik matere gore v spodnji Idriji. Slava v. č. g. nadžupniku, ki si bo s svojimi mnogoverstnim delovanjem postavil — monumentum aere perennius! Živelo bo njegovo ime v srcu vseh Slovencev!

Iz Trsta 6. julija. — V. (Nov slov. list!) Tukaj se bo, hvala Bogu! drugo nedeljo prve, in drugo nedeljo druge polovice vsacega meseca, tedaj dvakrat na mesec, na svito dajal še en slovenski list pod naslovom: „Tržaški Ljudomil“, kterege lastnik je J. G. Vrdelski, vrednik pa Martelanec. Cena mu bo za celo leto 1 gold. 20 soldov, za pol leta 60 soldov, in za tri mesece 30 soldov, s pošto pa 1 goldinar in 40 soldov za celo leto, 70 soldov za pol leta, in 35 soldov za tri mesece. Sicer se bo tudi prodajal po 5 soldov vsak natis tukaj in morda še drugod. Prvo število pride že 15. tega meseca, in se bo precej razposlalo med Slovence, ki ga bodo gotovo radi brali. Ta list bo političen, poučiven in kratkočasen (njegov program se bo našel v omenjenem prvem številu).

Pisma in naročnino prejema J. G. Vrdelski v hiši Jakopa Svetina „Via Farnedo“ šte. 28 v prvem nadstropju v Trstu.

Ptuje dežele.

Angleška. Precej dolgo časa je terpele, da se je po odstopu Russel-Gladstonevega ministerstva sestavilo novo. Te dni se je še le to zgodilo. Prevzeli so pa tle moške vladino kermilo: Derby je pervosednik, Disraeli blagajnik (finančin minister), Peel minister vojaških, Stanley vnanjih, Walpole notranjih, Carnarvove prekomorskih ali nasebinskih, Pakington pomorskih, Northote kupčijskih in Cranborne indijskih zadev. Chelmsford je kancler. — To ministerstvo spada k drugi stranki, ki se imenuje „tory“ ali konservativna stranka. Pravijo tudi, da bode Avstriji bolj nagnjeno, nego je bila liberalna stranka. Vedremo!

Španska. Tu se je bil spet konec pretečenega meseca na več krajih punt vnel, kakor je že to dolga leta žalibog na Španskem navada. Ali spet ni imel menda nobenega vspeha. Zdaj so se sicer spuntali drugi generali, ali pravijo, da je vendar vsega Prim kriv, ki je že čakal na meji priložnosti, da bi jo bil na Špansko mahnil. Zdaj neki živi na Francoskem. Uboga Španija!

Francoska. Postavodajni zbor se je 1. julija končal. Pervosednik grof Walewski je v svojem konečnem govoru med drugim to le rekel: „Zdaj se tedaj ločimo. Razšli se bomo vsak na svoj kraj in tamkaj zaupanje v modrost francoskega vladarja uterjali. Naj vam smem za gotovo izreči, da bomo prihodnje leto popolnoma složni v mislih in namerah svojih ter vedno pripravljani, skazovati cesarju in deržavi novo poroštvo udanosti in domoljubja itd. — Ob

enem se piše tudi, da misli cesar svojo ustavo spet nekaj preurediti in vajeti nekoliko bolj nategniti. Tako n. pr. bi razgovor v adresi nehal itd.

Turčija. Turška vlada hoče po vsaki ceni v podonavski knežiji mahniti.

Oddelek, ki mu je poveljnik Omerpaša, šteje 75.000 vojakov, tako imenovani rumeljski pod poveljstvom pašata Abdul-Kerima tudi ravno toliko. Njegov glavni stan je v Monastiru. Mislijo pa še 3. kardelo okoli 50.—60.000 m. v mestu Erzerum sestaviti. 20.000 vojakov ostane kot posadka v glavnem mestu Carigradu.

Severno bojišče.

Zmiraj več se sliši od strašne bitve pri Kraljičnem Gradcu; vendar pa nam še vedno ni vse znano. Le toliko slišimo za gotovo pripovedovati, da se ni vsa armada zgubila, kakor se je prve dni glas gual. Trije armadini oddelki so se še precej dobro ohranili, okoli 100.000 vojakov je spet pri Olomucu zbranih. Tudi topovi so se večidel rešili, okoli 500 jih ima armada še v rokah. Mertvih, ranjenih in zgubljenih štejejo 40.000 m., — v bitvi pri Solferini je padlo 630 oficirjev in 19.311 mož. Ravno tako se je tudi denar srečno odpeljal. Kar se sicer piše o tej bitvi, je pa vse strašno slišati. Začela se je 3. j. na vse zgodaj. Dež je neki scurkoma lil. Do dveh popoldne so naši zmagovali, ali potem so jih Prusi ponevedoma od strani in zadej prišli in v beg zapodili, ki je bil po besedah nekega dopisnika tako strašen in silen, kakor tisti, ko je Napoleonova armada čez Berezino derla pa večidel končana bila. Tudi tu se ni mogel nobeden več braniti. Sperva so se spustile posamezne kompanije, potem pa celi polki in brigade v beg. Nobena beseda ni več pomagala, konjiki, topničarji in pešci — vsi so bili pomešani in so tekli, da je bila groza. Celih 9 ur je to trajalo. Prusi pa so jim bili koj za petami in so vedno neusmiljeno na begunce streljali. Pri reki Labi je bila zmešnjava strašna. Čez mostove so mogli le topničarji in konjiki, pešci pa so poskakali v reko, misleči jo preplavati, ali na tisoče jih je tu konec vzelo, ki jih ne bo nikdar nobeden štel. Še celo ranjeni so se skušali tako rešiti. Splaval je po vodi gotovo tudi „skrivnostni“ Benedekov načrt ali red vojskovanja, če ga Prusi niso že prej kje ukradli. Res velika škoda! Benedek je pač res v tej nesrečni vojski veliko, da vse razun življenja zgubil!

Bojišče pa je bilo vse polno mertvih in ranjenih, ker so jih Prusi tudi neizrečeno veliko zgubili. Pravijo, da od krogel zadeti niso več padali, ampak stojé, naslanjaje se drug na drugega, umirali. Takó kervave bitve — pravega mesarskega klanja — svet ne pomni že dolgo! Prusom so razun umnega vojskovanja tudi puške na igli ali iglenice kaj zelo k zmagi pripomogle, — v tacihi okoliščinah ne pomaga dosti osebná hrabrost, zlasti če se poveljniki nimajo glave na pravem koncu. Premagan je res vsak lahko, ali velik čudež bi se moral zgoditi, če bi bili pri tolicih pregreških naši zmagali. Piše se, da so celo malo skerbili za telesno, še manj pa za dušno hrano! Žalostno. Pa zavolj tega nam še ni treba maloserčnim ali celo obupnim biti, — ni nesreče brez sreče, če človek le spoznati hoče!

Kje je zdaj prav za prav naš glavni stan (ali v Visoki Miti, Litomišlju, Svitavi, Jigla vi, ali celo v Olomucu), in ali je nesrečni Benedek še viši vojskovodja, ni dobro znano. — Premirje za 6 tednov je že sklenjeno, — pod kterimi pogodbami pa ni še znano. — Mensdorf, namestu kterega zdaj minister Esterházy opravlja vnanje zadeve, gre tudi

v Petrograd, gotovo zato, da bi nam rusko pomoč naklonil.

Južno bojišče.

* Ker Benecija ni več naša, ampak Napoleonova, zapusti jo gotovo skorej naša armada. Zadnje dni so Lahi začeli našim spet zelo nagajati, ali brez vspeha. Tudi Garibaldi ni nič opravil. Piše se pa, da ga je mertvud zadel. — Punt se je bil res med mornarji vnel, zavolj tega ni mogel Persano nikamor odriniti.

Razne novice.

* Iz Ljubljane: Vlaki z ranjenimi še vedno prihajajo; večidel pa so bili zadnja dva dneva ranjeni vjeti Lahi, kateri so se peljali koj naprej v Gradec. Odpočili so nekoliko ur na kolodvoru, in kakor poprej naši ranjeni potreženi bili od društva milosrčnih gospej.

* Kranjska kompanija prostovoljnih planinskih strelcev, — ktera šteje 180 mož, odrinila je v petek 6. t. m. proti severu, kakor smo slišali ostane v Florisdorfu pri Dunaju.

* Opravilni odbor podpornega društva za rokodelce in obrtnike je sklenil, da izroči društvu milosrčnih gospej 100 novih srajc za ranjene vojake, vodstvo mestjanske trnovske kosarne pa je izročilo ravno tem gospám 100 gld. za vino in pivo, ktero naj se daje ranjenim.

* Deželna vlada je razposlala danes, kakor piše „Laib. Ztg.“, drugi razglas, kateri obsega na kratko dogodbe iz bojišča, na okrajne oblasti, da jih razdeli in nalepiti da po srenjah. Zakaj se jih nekaj tudi v Ljubljani ne nabije na vogle, kjer so v slovenskem jeziku narejene? Naj se vendar tudi prostemu človeku privoščí kaka trohica: Zakaj se takrat nikoli ne pozabi nanj, kadar je treba kaj dati?

* V Ljubljani bo rekrutba 8. avgusta. Mestni župan vabi mladenče, da prostovoljno pristopijo v armado na račun mesta ter obeta vsakemu prostovoljcu 40 gld. gotovega denarja na roko.

Najnovejše.

Dobili smo ravno kar cesarsko pismo. Svitli cesar najpred omiluje nesrečo, ktera je njegovo vojsko in kraljevino česko zadel. Pa zaupanje njegovo na avstrijske narode, na junaško armado, na Boga in sveto pravico stoji še terdno in neomajeno. Pripravljen je cesar mir storiti, ako se ne tirja kaj tacega, kar bi utegnulo podlago velike in močne Avstrije spodkopati. Ako se pa kaj tacega tirja, potem pa naj bode vojska na vso moč in silo. Skorej bode armada spet popolnoma na nogah in naredi vsi boje nepremakljivo stali na strani svojega cesarja.

Dano na Dunaju 10. julija 1866.

Glavni stan pruskega kralja je zdaj v Pardubicah na Labi. —

Zlata Praga je padla Prusom v roke, 6. t. m. so jo posedli.

Dunajska borsa 10. julija 1866.

5% metalike	54.25
5% nacional	60.66
1860 derž. posoj	72.40
Bankine akcije	667.—
Kreditne	136.—
London	133.—
Novi zlati	6.38
Srebro	126.—